

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τη ζωή στη Γη ο άνθρωπος ελάχιστα την σέβεται, η ζωή όμως σε άλλους κόσμους διεγείρει το ενδιαφέρον και τη φαντασία του. Είναι άραγε περιέργεια, κατακτητική διάθεση ή απλώς ένα διανοητικό παιχνίδι; Ίσως όλα μαζί, **ταυτόχρονα** όμως κι ένα βαθύ αίσθημα μοναξιάς. Άλλωστε τη ζωή του εδώ ο άνθρωπος την έχει καταστήσει πιεστική και ανούσια. Περιμένει λοιπόν ένα χέρι βοήθειας και παρηγοριάς από τους πλανήτες και τα μακρινά άστρα. Ακόμη όμως και αν δεχθούμε με αισιοδοξία ότι η ζωή δεν ανθίζει μόνον στη Γη, αλλά ότι αφθονεί στο Σύμπαν, ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας ορθώνεται. Είναι ανάγκη να συνειδητοποιηθεί -όσο και αν αντιτίθεται στις ενδόμυχες επιθυμίες μας- ότι με τη ζωή αυτή η επικοινωνία εμφανίζεται, για το ορατό τουλάχιστον μέλλον, ανέφικτη.

Με τη ζωή λοιπόν στο Σύμπαν είναι αδύνατο να επικοινωνήσουμε, η ζωή όμως γύρω μας ανθίζει. Η ζωή εδώ, σ' έναν μικρό και πανέμορφο πλανήτη, ανέδειξε ύστερα από σιωπηλές διεργασίες που διήρκεσαν δισεκατομμύρια χρόνια μια θαυμαστή ποικιλία έμβιων όντων. Οι θάλασσες και τα δάση της Γης, τα βουνά και οι πεδιάδες της αποκαλύπτουν κάθε στιγμή τη γοητεία που κρύβουν τα χιλιάδες όμοια ή ανόμοια δημιουργήματα της εξελίξεως. Η ανεμώνη και το δελφίνι, ο αίλουρος αλλά και ο γυπαετός, τα ανθρώπινα όντα στις πολλαπλές φυλετικές τους παραλλαγές, είναι δίπλα μας, συμμετοχα του ίδιου πλανήτη και του μέλλοντός του.

Αποκαλύπτεται όμως επίσης σε όλη του την τραγική αντίφαση ότι ο άνθρωπος, αυτή η περιούσια κορύφωση της εξελίξεως, έχει διπλή υπόσταση. Από τη μια είναι ικανός για μεγάλες πράξεις, έμαθε με την επιστημονική του γνώση να κατανοεί τον κόσμο αλλά και γέννησε αριστουργήματα στον λόγο και στην τέχνη. Από την άλλη, ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις ανισότητες. Ελάχιστα, τέλος, σέβεται τις πολλαπλές εκφράσεις της ζωής, ενώ η φύση και οι θάλασσες του πλανήτη είναι συχνά τα θύματα των συμφερόντων του. Η υπερφίαλη αυτή στάση του ανθρώπου έχει αλλοιώσει έτσι ένα θαυμαστό περιβάλλον, που ωστόσο υπήρξε και το λίκνο της δικής του υπάρξεως.

Είναι λοιπόν καιρός να κατανοήσει ο άνθρωπος ότι η ζωή αλλού ίσως υπάρχει, αλλά η προσδοκία να την συναντήσει δεν θαπραγματωθεί εύκολα. Η ζωή όμως στη Γη ανθίζει ακόμα και τον περιμένει. Αν όσο είναι ακόμα καιρός τείνει το χέρι του προς τη ζωή αυτή, το φυτικό και ζωικό της θαύμα, τον Άλλο και τους άλλους, ίσως **αισθανθεί** λίγο πιο άξιος έποικος της Γης.

Έτσι είναι σοφότερο να εξαντλήσουμε τις προσπάθειες για καλύτερη επικοινωνία, εδώ στη Γη. Το περίεργο ωστόσο είναι ότι, όσο η επικοινωνία αυτή πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρώπινη, μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί. Φαίνεται ότι αυτό που απαιτείται είναι κάτι περισσότερο από την τεχνολογική έκρηξη της εποχής: απαιτείται βαθύτερη παιδεία και ουσιαστικότερες αξίες του πολιτισμού. Οι

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

εφιάλτες, άλλωστε, από τα περιβαλλοντικά προβλήματα **πληθαίνουν**, και η Γη δεν φαίνεται να αντέχει για καιρό ακόμα την αφροσύνη μας.

Σημασία επομένως δεν έχει να συναντηθούμε -αν ποτέ συναντηθούμε- στο πολύ μακρινό μέλλον με κάποια όμοια ή ανόμοια με μας δημιουργήματα της εξελίξεως. Το σπουδαίο θα ήταν να μπορούμε τότε να υπερηφανευθούμε, σε χιλιάδες ή εκατομμύρια χρόνια, ότι το ανθρώπινο είδος έχει κατακτήσει υψηλά επίπεδα ισότητας και αξιών, και ότι οι πόλεμοι έχουν εκλείψει και ότι η Γη, το λίκνο της ανθρώπινης ζωής, έχει επουλώσει τις πληγές στις θάλασσες, τα δάση ή την ατμόσφαιρά της, και είναι πάλι ένας πανέμορφος πλανήτης. Διάσπαρτα άλλωστε, εδώ ή εκεί, θα βρίσκονται πάντοτε τα επιτεύγματα των σπουδαίων πολιτισμών, που αιώνες τώρα συνοδεύουν τη διαδρομή του ανθρώπου.

Η «εξωγήινη μοναξιά», λοιπόν, δεν φαίνεται ότι θα εγκαταλείψει εύκολα τον άνθρωπο. Η γήινή του ωστόσο μοναξιά, που είναι επικίνδυνη και πιο **ανάληπτη**, είναι μεγάλη ανάγκη να απαλυνθεί. Τότε θα αναδειχθεί η μοναδικότητα του κάθε ανθρώπου, και η αναζήτηση της εξωγήινης ζωής θα αποκτήσει άλλο περιεχόμενο και νόημα.

Γιώργος Γραμματικάκης, Ένας Αστρολάβος του Ουρανού και της Ζωής. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2013. 2^η έκδοση (Διασκευή).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: **«...όσο η επικοινωνία [...] πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρώπινη, μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί».**

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε τα δομικά στοιχεία της τρίτης παραγράφου του κειμένου: **«Αποκαλύπτεται όμως υπάρξεως».**

Μονάδες 3

β) Να βρείτε μέσα στο κείμενο τέσσερα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου.

Μονάδες 4

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **ταυτόχρονα, γέννησε, αισθανθεί, πληθαίνουν, ανάληπτη**

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: ανούσια, εμφανίζεται, ανέφικτη, πυκνώνει, υψηλά

Μονάδες 5

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

B4. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση του ερωτηματικού (*«Είναι άραγε περιέργεια, κατακτητική διάθεση ή απλώς ένα διανοητικό παιχνίδι;»*) (μονάδες 3), καθώς και της διπλής παύλας (*«–όσο και αν αντιτίθεται στις ενδόμυχες επιθυμίες μας–»*) που υπάρχουν στην πρώτη παράγραφο του κειμένου (μονάδες 2).

Μονάδες 5

β) Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική στο απόσπασμα που ακολουθεί: *«Από την άλλη, ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις ανισότητες»*.

Μονάδες 3

Γ1. Σε άρθρο που πρόκειται να αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του σχολείου σας να εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με:

α) τις επιπτώσεις που έχει προκαλέσει η έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το φυσικό περιβάλλον και

β) τους τρόπους με τους οποίους μπορεί ο άνθρωπος να αποκαταστήσει τη σχέση του με αυτό (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1. Το παρόν κείμενο αναφέρεται στην αναγκαιότητα ορθολογικής προσέγγισης του φυσικού περιβάλλοντος από το σύγχρονο άνθρωπο. Καταγράφεται η παράδοση και ανέφικτη κατά το συντάκτη επιθυμία του ανθρώπινου γένους να γνωρίσει την εξωγήινη ζωή γεγονός που το αποδίδει στην αλλοτρίωση της γήινης. Μίας ζωής πλούσιας στο βασίλειο της χλωρίδας και της πανίδας που ο άνθρωπος εντούτοις την αντιμετώπισε με δυσυπόστατη διάθεση. Από τη μία καλλιέργησε μεγαλειωδώς τον πνευματικό και τον τεχνικό του πολιτισμό από την άλλη όμως εξέπεσε σε ηθικό τέλμα με την υλιστική πρόσληψη του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Προβάλλεται λοιπόν από το συγγραφέα ως σοφότερη στάση η προσπάθεια καλύτερης επιτόπιας όχι «διαστημικής» επικοινωνίας. Επαφή όχι τεχνολογική αλλά αξιακά παιδευτική με στόχο τη διαιώνιση του ανθρώπινου πολιτισμού με τρόπο που θα δικαιώνει την ύπαρξή του ακόμη και στη συμπαντική ζωή.

B1. Στη σύγχρονη εποχή παρατηρείται μια έντονη αντίφαση στη ζωή του ανθρώπου. Από τη μια, η υπερπληθώρα των μέσων επικοινωνίας φαίνεται να διευκολύνει την ανθρώπινη επαφή, την απαλλαγή απόψεων και την ενημέρωση. Ο άνθρωπος καθίσταται κοινωνός των γεγονότων που εξελίσσονται ραγδαία, ενημερώνεται γι' αυτά και έχει τη δυνατότητα να σχηματίσει την προσωπική του άποψη και θέση. Από την άλλη όμως, αυτός ο επικοινωνιακός κορεσμός δεν καταφέρνει να επιφέρει την ουσιαστική επικοινωνία και την άμεση διαπροσωπική επαφή. Ο σύγχρονος άνθρωπος ταλανίζεται από μοναξιά, αποξένωση και βιώνει έντονα τα αισθήματα της αλλοτρίωσης. Παραδομένος στα τεχνολογικά επιτεύγματα

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

δεν αντιλαμβάνεται ότι η παρεχόμενη επικοινωνία είναι προσομοιωτική μόνο της ανθρώπινης επαφής.

B2. α) Τα δομικά στοιχεία της τρίτης παραγράφου που αναπτύσσεται με σύγκριση-αντίθεση είναι τα εξής:

Θεματική περίοδος:

«Αποκαλύπτεται όμως...διπλή υπόσταση»

Σχόλια-λεπτομέρειες:

«Από τη μια...των συμφερόντων του»

Πρόταση κατακλείδα:

«Η υπερφίαλη...της δικής του υπάρξεως».

β) Τέσσερα ενδεικτικά παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου είναι τα εξής: «περιμένει ένα χέρι βοήθειας και παρηγοριάς», «η ζωή δεν ανθίζει μόνο στη γη», «ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους» και «οι θάλασσες του πλανήτη είναι συχνά τα θύματα των συμφερόντων του».

B3. α) συγχρόνως, δημιούργησε, νιώσει, αυξάνονται, άπονη

β) ουσιαστική, εξαφανίζεται, εφικτή, αραιώνει, χαμηλά.

B4. α) Με τη χρήση του ερωτηματικού ο συγγραφέας επιδιώκει να διεγείρει τον προβληματισμό του αναγνώστη, αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί ένα κλίμα αμεσότητας και μια αίσθηση διαλόγου μαζί του. Πρόκειται για ρητορική ερώτηση που τοποθετείται για λόγους έμφασης.

Με τη χρήση διπλής παύλας ο συγγραφέας σχολιάζει – συμπληρώνει- τα λεγόμενά του προκειμένου να διασαφηνίσει πλήρως τη σκέψη του, ώστε να αποφύγει τυχόν ασάφειες.

β) Από την άλλη, η ιστορική πορεία σφραγίζεται από τον ίδιο τον άνθρωπο με πολέμους και αγριότητες, τα υλικά αγαθά θεοποιούνται και η αδικία και οι ανισότητες συντηρούνται.

Γ.1. Επικοινωνιακό πλαίσιο: Άρθρο που θα δημοσιευθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του σχολείου.

Τίτλος: «Το περιβάλλον εκπέμπει SOS.....»

Δεδομένα του θέματος:

- Ο άνθρωπος δεν σέβεται το φυσικό περιβάλλον, γεγονός που έχει οδυνηρά αποτελέσματα.
- Υπάρχει ανάγκη αποκατάστασης της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση, που έχει κλονιστεί.

Ζητούμενα του θέματος:

Οι υποψήφιοι καλούνται

1. να περιγράψουν τα αρνητικά αποτελέσματα της άκριτης επέμβασης του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον
2. να εξηγήσουν πώς οι άνθρωποι θα μπορούσαν να αποκτήσουν οικολογική συνείδηση, ώστε να περιοριστεί η οικολογική καταστροφή.

Πρόλογος:

Μπορεί να αναφερθεί ότι διαταράχθηκε η ισορροπία στις σχέσεις ανθρώπου-φύσης. Ο άνθρωπος επιδεικνύει αλαζονική συμπεριφορά απέναντι στη φύση· δεν τη σέβεται.

Στοιχεία για το ζητούμενο 1:

Σ' ένα πρώτο επίπεδο μπορεί να αναφερθεί ότι τις τελευταίες δεκαετίες η εκμετάλλευση της φύσης από τον άνθρωπο έλαβε ανεξέλεγκτες διαστάσεις όχι μόνο λόγω της ακόρεστης επιθυμίας του ανθρώπου για πλουτισμό, αλλά και εξαιτίας της επιστημονικής και τεχνικής προόδου. Αυτό οδήγησε σε μια σειρά από επιπτώσεις που απειλούν σοβαρότατα το μέλλον του πλανήτη και κατ' επέκταση την ίδια την ανθρώπινη ύπαρξη. Πιο συγκεκριμένα, χαρακτηριστικές επιπτώσεις την έλλειψης σεβασμού του ανθρώπου προς τη φύση είναι οι ακόλουθες:

- Εξάντληση φυσικών πόρων.
- Μόλυνση του αέρα και των υδάτων, του εδάφους και του υπεδάφους.
- Αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη.
- Ακραία καιρικά φαινόμενα.
- Ορισμένα είδη διατροφής δεν επαρκούν για να καλυφθούν οι επισιτιστικές ανάγκες, με αποτέλεσμα αρκετά είδη διατροφής να αντικαθίστανται από μεταλλαγμένα προϊόντα, πολλά από τα οποία κρύβουν κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία.
- Λόγω της έλλειψης πρασίνου, κυρίως στα αστικά κέντρα, οι συνθήκες διαβίωσης δεν είναι οι κατάλληλες και οι άνθρωποι δεν απολαμβάνουν ουσιαστική ποιότητα ζωής. Επιτείνεται το άγχος και η νευρικότητα των ανθρώπων.
- Υπάρχει ο φόβος της πυρηνικής απειλής.

Στοιχεία για το ζητούμενο 2:

- Η διαταραγμένη σχέση ανθρώπου-φύσης μπορεί να αποκατασταθεί με την απόκτηση εκ μέρους των ατόμων και των κοινωνιών οικολογικής συνείδησης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τρόπους όπως οι παρακάτω:
- Άσκηση αυτοκριτικής. Πρέπει να γίνει συνειδητό από όλους ότι η επιβίωση του ανθρώπου είναι αδύνατη, αν η φύση συνεχίζει να υφίσταται την ίδια κακοποίηση.
- Θα πρέπει να αλλάξει ο τρόπος χρήσης των επιστημονικών και τεχνολογικών επιτευγμάτων. Η επιστημονική γνώση και οι εφαρμογές της θα πρέπει να

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

χρησιμοποιούνται για την προστασία και όχι για την καταστροφή του περιβάλλοντος (π.χ. έμφαση σε εναλλακτικές μορφές ενέργειας, ανακυκλώσιμα υλικά, βιολογικοί καθαρισμοί, βιολογικά προϊόντα).

- Ενίσχυση του μαθήματος της περιβαλλοντικής αγωγής σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, προσπάθεια αποκατάστασης του δεσμού του ανθρώπου με τη φύση κυρίως μέσω του ανθρωπιστικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης, η καλλιέργεια της αισθητικής και της ευαισθησίας των μαθητών. Το θέμα του περιβάλλοντος είναι εθνικό και γι' αυτό η παιδεία ως βασικός άξονας διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής πρέπει να έχει καθοριστική συμβολή σ' αυτό.
- Αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ΜΜΕ να προσεγγίζουν το ευρύ κοινό προβάλλοντας μηνύματα με οικολογικό χαρακτήρα αποβλέποντας στη μεταστροφή του ανθρώπου σε θέματα περιβάλλοντος. Ιδιαίτερη είναι η συμβολή των κοινωνικών μέσων, καθώς έχουν μεγάλη απήχηση κυρίως στη νεολαία.
- Επίσης, η σχέση του ανθρώπου με τη φύση μπορεί να αποκατασταθεί, αν αλλάξει το τουριστικό μοντέλο. Για παράδειγμα τα προγράμματα εναλλακτικού τουρισμού και αγροτουρισμού μπορούν να βοηθήσουν τους ανθρώπους, κυρίως των μεγάλων πόλεων, να έρθουν και πάλι κοντά στη φύση, να αισθανθούν το ζωτικό δεσμό του ανθρώπου με τη φύση. Οι μαθητικές εκδρομές μπορούν να ενταχθούν σε τέτοια προγράμματα βοηθώντας τους νέους να αποκτήσουν οικολογική συνείδηση.
- Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι **η ανάγκη συνεργασίας όλων των υπευθύνων φορέων**, ώστε να αλλάξει η νοοτροπία και η συμπεριφορά του ανθρώπου απέναντι στη φύση.

Επίλογος:

Μιας και το κείμενο δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του σχολείου και απευθύνεται κατεξοχήν στους νέους, μπορεί να αναφερθεί ότι οι νέοι πρέπει να πρωτοστατήσουν στις προσπάθειες για ανάκτηση του σεβασμού του ανθρώπου προς τη φύση. Με το δυναμισμό και την ευαισθησία τους είναι σε θέση να αλλάξουν τα δεδομένα. Αφού η προηγούμενη γενιά δεν σεβάστηκε τη φύση, οι νέοι μπορούν να το επιτύχουν, καθώς διαθέτουν τον ενθουσιασμό που χρειάζεται για να γίνουν ουσιαστικές αλλαγές στον τρόπο θεώρησης της ζωής. Γιατί από τη φύση εξαρτάται η ίδια η ζωή του ανθρώπου.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ **ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ**
«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Μ. – ΠΟΥΤΟΥ Α. – ΧΑΝΙΩΤΗ Ν. – ΧΑΤΖΗΣΟΜΠΑΝΗ Μ.